

Orientace

”

Byl jsem vysazen „na metr“ přesně!
Rozhovor s Jaroslavem Klemešem, posledním žijícím
parašutistou, který seskočil na území protektorátu.

”

Rozhovor
strany 26-27

SOBOTA 21. PROSINCE A NEDĚLE 22. PROSINCE 2013

LIDOVÉ NOVINY

Jaroslav Klemeš seskočil se členy parašutistické jednotky **Platinum-Pewter** 17. února 1945 na území tehdejšího protektorátu. Podařilo se mu zde splnit úkol, který mu byl přidělen československou exilovou vládou v Londýně. Do konce války zajistil shození čtrnácti tun zbraní, munice a výbušnin. S posledním žijícím parašutistou z období druhé světové války generálmajorem Jaroslavem Klemešem jsme si povídali v domě pro válečné veterány.

ESTER GEROVÁ

LN Proč jste se rozhodli odejít v roce 1938 bojovat za vlast do zahraničí? Co vás napadlo po obsazení Československa ve chvíli, kdy byla podepsána mnichovská dohoda, od níž letos uplynulo pětasedmdesát let?

Než přišel Mnichov, viděli jsme, jak byla vyhlášena mobilizace. Naši vojáci odcházeli z nádraží do svých jednotek. Všiml jsem si, s jakou radostí je jejich rodiče a jejich děvčata na nádraží doprovázejí. Pak jsme viděli slzy v očích vojáků, kteří se vraceli s nepořízenou, když museli všechno opustit bez boje a vrátit se domů. To na nás zapůsobilo a chtěli jsme něco udělat. Když bylo jasné, že se tady doma nic dělat, protože už byly okupované Čechy a Morava, odešli jsme do zahraničí. Z Československého rozhlasu v Paříži totiž nabádali lidi, ať přijdou do Francie, kde se tvoří Československá armáda.

Mně za války popravili táta. Ale ne kvůli tomu, že jsem utekl za hranice, ale proto, že táta pomáhal přes hranice z Moravy na Slovensko Židům. O tom jsem se dozvěděl v Anglii.

”

Tři podoby hrdiny. Jaroslav Klemeš v bytě v pražských Kobylisích, odkud vysílal do Londýna (1945). Vedle Hany Benešové v Cholmondeley Parku ve Velké Británii v roce 1940. Během pietního aktu u p

Byl jsem „na mietu“

S generálmajorem Jaroslavem Klemešem o armádě, o přijetí do skupiny parašutistů v A Benešovou či o tom, jak

skočili. Podařilo se nám to až napotřetí, dvakrát jsme se museli vrátit. Poprvé byla velká mlha a podruhé jsme se dostali mezi Vidni a Budapešti pod takovou palbu, že jsme zpět museli.

LN Jak jste s těmi letci komunikovali? Anglicky?

Letci byli Kanadáni, Australani a Poláci. V Anglii jsme se naučili trochu anglicky, ale mezi parašutisty jsme mluvili česky. Nepotřebovali jsme s letci moc mluvit, protože když byl operační let, tak jsme jim ukazovali, kde bychom chtěli být shozeni. Říkali nám, že nás vysadí „na mietu“. My jsme se tomu samozřejmě smáli, protože většinou byli parašutisti vysazeni o třicet kilometrů jinde a podobně. Skutečně nás vysadili skoro na metr, protože od té první adresy jsme byli jen asi pět kilometrů.

LN Bylo to v Krásné u Nasavrk?

Ano, byli jsme jedinou skupinou, která ještě též den našla první adresu. Když jsme se po seskoku dali dohromady, sebrali jsme baterky, hodili na sebe kabáty a přišli na nějakou polní cestu, tam jsme viděli ukazatele, to nám pomohlo. Došli jsme k samotce jménem Tarabka, bylo to jenom pět

domků. Byli tam bohužel psi, začali štekat. V domcích se rozsvítilo. Když jsme pak přišli k panu Pilnému, dostal strach. Nepřijal nás a říkal: „Já nikoho z nich neznám.“

Měli jsme ještě další dvě záchytné adresy, jednu v Hradišti, což bylo asi jedenáct kilometrů. Museli jsme najít domek, měl jsem jen napsáno „Korábkovci“. Šli jsme k paní Korábkové a naše heslo znělo, že bychom chtěli chleba. Ona měla odpovědět: „A to chleba s máslem?“ Ale nestalo se tak. Opakovali jsme, že bychom chtěli chleba, stále kroutila hlavou a nerozuměla tomu. Nevěděli jsme, co budeme dělat, tak jsme vytáhli žokoládu a pistole a ukazovali jsme, že jsme parašutisti. Byla sama doma, jejího manžela v té době honilo gestapo. Přemýšlela, divala se z jednoho na druhého, pak řekla: „Chlapci, já vám věřím.“ Spadla z nás velká tíha.

LN Jak jste vybírali plochy na shoz zbraní?

Plocha nemohla být u komunikace, kde jezdila auta. Lidé museli vytyčit baterkami podle větru směr letounu, kam to letec má shodit. Bylo tam jedno světlo, druhé světlo, třetí světlo, každé po sto padesáti metrech. U jednoho ještě bylo červené světlo. Bylo

Heydricha Jozefem Gabčíkem a Janem Kubišem, než byli vysazeni v protektorátu?

Byl jsem kamarád s Josefem Valčíkem, který byl u naší rotě jako výkonný rotmistr už ve Francii. Když přišel do Anglie, byl také u nás. Karel Svoboda byl také u naší čety, to byl parašutista, který se pak zranil a nemohl jít. Rychle hledali někoho jiného, tak byl navržen Kubiš.

LN A Kubiš s Gabčíkem byli spolu dobří kamarádi?

Ano, oni byli nejdřív ve Francii, dostali tam společně vyznamenání.

LN Vy jste měl za války nějakého dobrého kamaráda?

Můj nejlepší kamarád byl Ludvík Čambala, s tím jsem šel do Francie, u parašutistů to byl Alois Vyhňák a Čestmír Šikola, ten byl po válce na mě svatbě a já na jeho.

LN Neměl jste strach, že vás exilový voják Karel Čurda, který udal Kubiše a Gabčíka a stal se konfidentem gestapa, rovněž udá, když jste měl být vysazen do protektorátu?

Já nebyl vysazen v té době, co Čurda. Navíc on mě tolik neznal.

LN Ale věděl jste o něm v Anglii, že udal své kolegy parašutisty?

Víte, ono se to tam tulo. Později jsem se to dozvěděl. Když ale nějaká skupina skončila, tak nám to moc ani nechtěli říkat, aby to na nás nepísobilo...

LN Myslíte, aby vás to nedemoralizovalo?

Mně za války popravili táta. Ale ne kvůli tomu, že jsem utekl za hranice, ale proto, že táta pomáhal přes hranice z Moravy na Slovensko Židům. O tom, že byl popravený, jsem se dozvěděl v Anglii. Šéf zpravodajského oddělení Moravec mi napsal takový dopis: „Tak vidíte, jak se k nám Němci chovají, ještě více se zatvrdte a zatvrdte, abyste jim to oplatili.“

LN Přenesme se teď do Itálie. Jak to probíhalo před výsadem do protektorátu?

V Brindisi bylo letiště, které bylo jen pro nás, Poláky a Jugoslávce. Bylo tam hodně partyzánů. Trvalo to, než jsme se

notky. Angličané měli připravené stany. Museli jsme se odšívát, vyházet naše zastaralé uniformy. Dostali jsme battle dresy (bojové uniformy – pozn. aut.) a boty. Navštívila nás tam paní Hana Benešová, manželka prezidenta. Povídala mi tehdy: „Co to, vojáčku, děláte?“ Mně bylo tehdy osmnáct. „Ale, peru si tady ounce.“ „A jde to vyprat? Máte teplou vodu?“ „Ne, kde bychom tady schnali teplou vodu. To víte, že to jde.“ Podívala se na jednu onuci, kterou jsem měl přehozenou přes provaz. Bylo jí jasné, že to nejde, nicméně se na mě usmála a řekla: „No, jde to.“

Potom byla naše jednotka přemístěna do střední Anglie, do Walton Hall, kde byli všichni z druhého praporu. Z těchto jednotek se vybírali parašutisté. Byl tam plukovník Moravec, vybíral lidi asi podle takového kritéria: nějakí mládí, šikovní, kteří moc nemluví a nepijí. Komise ze zpravodajského oddělení (Z. zpravodajský odbor Ministerstva národní obrany – pozn. aut.) nám vyprávěla o válečné situaci doma. Povídali o odboji, že potřebuje kontakt se zahraničím, že je to docela nebezpečná práce. Pak jsme začínali dělat jednotlivé výcviky v Chicheley Hall. Měli jsme hlavní výcvik radiotelegrafistů, učili jsme se Morseovy značky, odcházeli jsme do kurzu třeba na čtrnáct dní. Dělal se tam kurz na Euriku. Byla to vysílací a přijímací stanice, která zajišťovala spojení s letadlem. Tvořily se tam tříčlenné a čtyřčlenné skupiny. Tehdy řekli: „Napište si, s kým chcete jít.“ No a za mnou přišel Alois Vyhňák: „Já bych rád šel s tebou.“ Tak jsem si napsal Vyhňáka, on si napsal mě. Nezáleželo nám na tom, kdo bude velitel a kdo bude ten čtvrtý. Dostali jsme Nechanského a Hodače. Kubiš šel do Československa s Gabčíkem v první vlně výsadků. Nejdříve šly dvě tři skupiny, pak další.

Životnost takové skupiny nebyla dlouhá, víte? Dvě skupiny nám sestřelili u Mnichova, byli už v Československu, a jelikož nemohli najít plochu, nesměli je vyhodit. Ty skupiny se v jednom letadle vracely a u Plzně je sestřelili. Potom se řeklo: „Stop! Nebude se lítat!“ A ve chvíli, kdy spojenci na Středním východě obsadili Sicílii a kousek jižní Itálie, jsme letěli do Itálie. A pak už se lítalo z Brindisi.

LN Byl jste kamarád s atentáčníky na

LN Jak jste se dostal do Francie?

S kamarádem Čambalou jsme usoudili, že se dá do Francie přejít, ale že to není jednoduché. Přes Evropu to nebylo možné, tak jsme se museli dostat do Maďarska, Jugoslávie, Řecka, Turecka, pak do Sýrie, což byla tehdy francouzská kolonie. Tam už vyplouvala z Bejrútu pravidelně každých čtrnáct dní loď do Marseille. Z Marseille jsme byli odvedeni do městečka Agde, kde se tvořila naše armáda. Dostal jsem se k druhému pěšímu pluku, pak jsem měl dvouměsíční výcvik a šel na frontu. Byl jsem tehdy telefonistou a radistou – byly tam polní telefony, polní kabely a ústředna, aby bylo spojení mezi velitelským a rotami.

Nejhorší bylo, že jsme byli oblečení do slova jako hajdáláci, dostali jsme uniformy z první světové války: modré kalhoty, ovínovačky, ponožky žádné, vyfasovali jsme jen ounce. Byli jsme nasazeni asi sedmdesát kilometrů východně od Paříže, na řece Marně. Lidé, kteří utekli z vlasti, aby bojovali, bylo asi tři a půl tisíce; doplnění byli Čechy a Slováky, kteří ve Francii pracovali a byli mobilizováni. Dohromady nás tedy bylo asi nějakých dvanáct tisíc. Zaujali jsme na Marně obranné postavení. Němci měli ve všem převahu: hodně tanků, byli výborně vyzbrojeni, perleťně sehraní s letectvem.

LN Němci obsadili celou Evropu až na Velkou Británii.

No právě! Němci postupovali a hnali to všechno na jih, obsadili celé atlantické pobřeží, až ke Španělsku. Ještě bylo volné Středozemní moře, tím směrem jsme proto šli. Loď už nemohly na moře, ale nám se ještě podařilo vyjet – jednou z posledních lodí, jmenovala se Rod el Farag, z přístavu Sète do Gibraltaru. Z Gibraltaru se nám nakonec v jednom konvoji podařilo doplnit až do Liverpoolu.

LN Co vás tam čekalo?

Oproti Francii, kde nebyli připraveni na válku a nic tam nefungovalo, tak v Anglii jsme vystoupili z lodí, šli jsme na nádraží, kde nám mávali a plácali nás, že jim jdeme pomoci. Stál tam vlak, jak to mělo být. Koukáme, a máme jednotlivá kupé. Přijeli jsme do Cholmondeley Parku. Tam jsme se seřadili, čekaly nás československé jed-

+ ■■■■

•••••

vysazen přesně!

dváleté cestě z protektorátu do zahraniční
ii, o setkání s manželkou prezidenta Hanou
dopadl po únoru 1948

tam třeba spojení „kátatytá“. Navedli jsme ho Eurikou. Když letec nalítne a zmáčkne to, tak ty zbraně v pumovnicích vyletí dolů. Mají padák a pomalu se snáší. Koukáte, jak to padá, a ženete tam lidi, protože ty válce se zbraněmi mají až 2,5 metru a přes sto kilogramů. Na jednu pumovnici tam byli čtyři lidé, kteří to museli odnést do bezpečí.

LN To musel být krásný pocit vidět ty zbraně padat.

To bylo takové zadostičinění.

LN Kolik bylo těch shozů?

Tři, a pak jsme dostali nový úkol – Praha chtěla mít někoho od nás předtím, než vypukne pražské povstání. Rozhodli se, že do hlavního města pojedou já jako telegrafista a Nechanský jako velitel. Jenže: jak se tam dostat? Auto jsme žádná neměli a na drážděch, když se jeto na konečnou, byly takové stoly – a kdo měl trošku větší kufr, tak ho musel otevřít a Němci dělali kontrolu zboží.

Nakonec Steiner Veselý navázal spojení s Prahou a říkal někomu v odboji: „Když chcete vysílačku, tak si zajistíte, jak by se tam dostali.“ Přišli na to, jak nás odvezou. V Praze sídlila jistě Tothova organizace, která pracovala s Němci. Její vedoucí dr. Paul

jezdil z Prahy do Vídně. Vedoucí odbojové skupiny v Praze se s ním trochu znal a sdělil té organizaci: „Když přiveze pan Paul dva lidi do Prahy, bude to bráno, jako že spolupracoval s domácím odbojem.“

LN To bylo ke konci války, tak už byl rád.

Ano, byl rád, že si zajistí alibi, protože kdo byl v Tothově organizaci, tak ten byl po válce souzen. Dostavili jsme se tedy do Moravské Třebové a stáli u nádraží. Přijela stará tatra, pod sedačkou měla vytvořený prostor, kam jsme uložili vysílačky, Euriku, další věci a zaházeli jsme to nějakými hadry. V tom voze byl vzadu kotel a topilo se ještě dřívím, viděl jsem to poprvé. Pak jsme se vydali na cestu a přijeli do Německého Brodu. Zastavil nás na silnici řetěz, u něj dva gestapáci s puškou na rameni a tři vojáci. Řekli, že chtějí vidět papíry. Paul tedy vytahoval papíry. To nestačilo. Potom vytáhl nějakou tašku, hrabal se v ní a vydoloval druhé papíry. Ani to nestačilo. Tak už jsme se na sebe koukali s Nechanským, co budeme dělat, jestli budeme muset vyskočit. To vám proleti hlavou, říkáte si: „Mají pušky, co tady můžou...?“ Pak chtěli ještě další doklady. Ale najednou řekli: „Ja-

woh!!“ Pustili nás, my si oddechli a jeli do Prahy.

Nejdříve jsem vysílal v Kobylisích, pak u pana Rabana, který dostal šifrantu, protože už měli připravených hodně telegramů, takže jsem měl pomocníka. Museli jsme opět najít plochy, kde by se daly provést shozy. Našli jsme možnosti, kde by se to dalo provést, a podali jsme zprávu do Londýna. Jenže Rusové si už nepřáli, aby se to shodilo. To již totiž bylo dohodnuto, co obsadí Spojenci.

LN Ovšem zpravodajské oddělení ve Velké Británii chtělo zbraně dodávat, pokud vím, tak pro 10 000 až 50 000 mužů. Nebo ne?

Ano, měli připravené zbraně v Brindisi, jenže se nechtěli pohádat s Rusy. Ti se velmi tvrdě dožadovali, aby sem nebyly shozeny žádné zbraně. Američani si nechtěli Rusy pohňávat, protože kdyby skončila válka, tak na Dálném východě Spojené státy ještě válčily s Japonci a společně na ruskou pomoc.

LN Myslíte si, že kdyby tehdy Velká Británie zbraně shodila, že by to tady Rudá armáda celé neobsadila?

To ne, to byla dohoda, že to Rudá armáda obsadí. Podívejte, americký generál Patton se dostal až do Plzně a řekl, že kdyby mohl, tak by za tři hodiny přijel do Prahy. Eisenhower mu řekl: „Ne, stát!“ Všechno by jinak dopadlo, mohl být dávno konec války.

LN Jaký to byl pocit, když válka skončila?

Přáli jsme si, aby byl konec. Ale nějakou zvláštní radost jsem neměl, spíše takový divný pocit. Očekával jsem, že přijdou Spojenci, že přijdou naše armády, protože jsem sloužil ve Francii, v Anglii. Když jsem viděl ta ruská auta, byl jsem dost flegmatický. Musel jsem ale dál pracovat. Generál Paleček mě viděl na Kulafáku (pražské náměstí v Dejvicích – pozn. aut.), kde byl hlavní štáb, a říkal: „Jardo, kde máš vysílačku?“ „Tamble jí mám, však jsem vysílal.“ „Tak honem přinést a pojedě dál!“ Ostatní kluci sepsovali svou činnost, jak tehdy za války spolupracovali. Já vysílal telegramy – jednak pro armádu a jednak pro ministerstvo zahraničí.

LN Do Londýna?

Ano, právě se začínala ůstavovat velvyslanectví. Jednou odpoledne jsem vynechal, protože bylo krásné, řekl jsem si: „Já pitomec se tady upírám, je konec války!“ Tak jsem šel ven. Druhý den přišel generál Paleček a říkal: „Jardo, máš tu zprávu ze věrejška?“ Odpovídám: „Ne, nedostal jsem spojení.“ „Ze tys nebyl u toho? Já na to čekám!“ No, takhle mě setřel a mně to bylo líto, tak mu říkám: „Tak já se jako vůl za války snažím, teď už je konec války a ještě tady...“ Druhý den přišel a omlouval se mi, že pro něj ty zprávy mnoho znamenaly. Od té doby se ke mně choval velmi zdvořile. Když přišel Cestmír Šikola, dělali jsme ve dvou. Šli jsme na hlavní štáb a potkali u dveří zrádce Gerika, ten povídá: „Jé, kluci, vám to vyšlo, mně ne.“ Nemohl jsem se s ním zdržet, od té doby jsem ho neviděl. On byl snad za války v Mauthausenu a po válce odsouzen lidovým soudem za zradu. (Vilém Gerík byl popraven 29. 4. 1947 – pozn. aut.)

LN Jak se vám vedlo po únoru 1948, kdy se moci plně chopili komunisté?

Měli jsme mít v osmačtyřicátém roce v březnu velký ples parašutistů, co přežili. Bylo to pod zástitkou Jana Masaryka v pražském Obecním domě. Mezitím přišel Vítězný únor a nastoupil Gottwald. Seděl jsem v pražském Obecním domě s Cestmírem Šikolou. Povídám mu: „Kde je Tonda a Stockmann?“ On na to: „Něvim, nejsou tady, ještě neutekli...“ A to bylo všechno, co jsme prohodili. A potom nás hned zavírali.

LN Jaký měli důvod?

Žádný. Vyšetřovali mě devět měsíců v „domečku“ ve vojenské věznici na pražských Hradčanech. Také pana generála Palečka a další. („Domeček“ byla smutně proslulá mučirna, kterou nejprve používalo gestapo, po únoru 1948 StB, obranné zpravodajství a 5. oddělení Hlavního štábu – pozn. red.) Po několika měsících vyšetřování si mě zavolal přednosta těch vyšetřovatelů: „Tak vy nic nevíte!“ Já na to: „No, když se mě na něco zeptáte, tak vám odpovím na všechno.“ Chtěli, abychom sami proti sobě mluvili. „No, když vy nevíte, nemyslete, že vás teď propustíme. My víme, že máte za sebou organizaci, která za vámi stojí, vy byste nám nadělali ještě hodně starostí, jen

Když to skončilo, tak jsem ve stavebnictví celkem dobře vydělával. Byla to pražská firma a někteří mladí kluci se dozvěděli, co jsem zač. Přijali mě mezi sebe. Pak mě dali do ČSAD, kde jsem dělal nejdříve závozníka, pak skladníka, nakonec vedoucího zásobování. Měl jsem na starosti nářadí, součástky. Nakonec jsem šel jezdit. Protože jsem víc vydělával, tak jsem si postavil domek v Brně (součást Ústí nad Labem – pozn. red.), oženil jsem se. Manželku jsem potkal v ČSAD v Ústí nad Labem. Byla mzdová účetní. Ta mně už před jedenácti lety zemřela.

No, a takhle jsem to doklepal. Potom, když byla devadesátá léta, jsem dostal všechno zpět. Už předtím jsem byl tak trochu rehabilitován v šedesátém osmém roce, ale to bylo jenom tak jako. Teď přišla zase jiná doba. Vojáci mi teď závidí, že jsem jako parašutista seskočil u Chrudimi, kde teď sídlí parašutistické jednotky. Jsem jejich nejlepší přítel. Jsem také čestným občanem v Chrudimi, v Ústí nad Labem, v Hradci. Jsem i čestným občanem v Anglii, v Agde. Když vidíte, jak všichni ke mně přijdou a jak si mě váží, je to milé.

Autorka je publicistka

JAROSLAV KLEMEŠ

Narodil se roku 1922 ve slovenském městě Čadca. V osmnácti letech odešel bojovat do Československé armády ve Francii, posléze sloužil ve Velké Británii. Prošel mnoha vojenskými kurzy, mimo jiné parašutistickým a radiotelegrafickým výcvikem. V roce 1945 byl spolu se skupinou Platinum-Pewter vysazen v protektorátu, kde ke konci války při spolupráci s odbojovou organizací Rada tří shodil zbraně. Za komunismu byl odsouzen ke dvěma letům vězení, zbaven všech hodností, posléze působil v různých civilních zaměstnáních. V devadesátých letech byl plně rehabilitován. Obdržel mnohá významná ocenění, mimo jiné medaili za hrdinství a Kříž obrany státu ministra obrany České republiky. Letos jej prezident republiky povýšil do hodnosti generálmajora. Žije v Praze v domě pro válečné veterány. Je vdovec, má jednu dceru.

si tam buďte, my máme na vás čas.“ A takhle se mnou mluvil. Neměli na mě nic. Devět měsíců vyšetřování a pak mě zavřeli za to, že generál Paleček pracoval protistátně a nehlásil jsem to. A ještě proto, že jsem nehlásil, že utekli ti dva, Tonda se Stockmannem. To byla moje obžaloba. Dostal jsem dva roky.

LN To muselo být hrozné!

No, bylo to hrozné. Myslel jsem si, že s námi pojedou na Sibiř nebo nás tam pošlou. Protože chodíte sám na samotce. Devět měsíců bez vycházky. Šel jsem pět kroků tam a zpět, na postel se nesmělo ani sednout, jenom na židli anebo chodit. Když jsem měl být propuštěný, tak mě na Borech donutili podepsat něco v tomto smyslu: Jelikož jste se za dobu věznění nijak politicky neprojevoval, zaujímal jste vyčkávací stanovisko, ačkoliv jako voják Československé armády byste se měl o politické řešení naší republiky zajímat. Proto vám navrhuji ještě jeden rok tábora nucených prací. Takhle jsem se dostal do tábora nucených prací v Ústí nad Labem.

Nevěděli jsme, co budeme dělat, tak jsme vytáhli čokoládu a pistole a ukazovali jsme, že jsme parašutisti. Přemýšlela, dívala se z jednoho na druhého, pak řekla:

„Chlapci, já vám věřím.“ Spadla z nás velká tíha.

”

LN Jak to tam vypadalo?

Tam byli továrníci, sedláci a důstojníci. Dělal se ty nejhorší práce, buď ve stavebnictví, nebo ve sklárně, pak tam byla továrna na sodu v Neštětíních. Po práci se mohl hrát volejbal, na sobotu byly vycházky pro toho, kdo se slušně choval. Byly tam baráky, že se spolu dalo mluvit, kámena. Leželo se na takových pryčnách. To byla komunistická odplata. U soudu nám odebrali veškerá vyznamenání. Nemohl jsem volit, to jsem byl hrozné rád.

LN Dělal jste pak civilní zaměstnání?

Když to skončilo, tak jsem ve stavebnic-